

Nr 41.

Av herr **Linder**, om vissa tilläggsbestämmelser till äktenskapslagstiftningen.

Sedan år 1921 gäller som bekant i vårt land en ny giftermålsbalk, vars höga värde torde bäst bevisas av det förhållande, att de fyra övriga nordiska staterna vid nyregleringen av sin äktenskapslagsstiftning åren 1923, 1925, 1927 och 1929 i det stora hela tagit den svenska giftermålsbalken till förebild. Den har ju ock bragts till stånd under intimt samarbete med representanter för våra grannländer.

Redan med hänsyn härtill bör det vara uteslutet att nu ifrågasätta någon ändring i vår giftermålsbalks huvudgrunder. Men däremot anser jag det i hög grad påkallat att fästa riksdagens uppmärksamhet på den begränsning av tillämplighetsområdet för giftermålsbalkens bestämmelser om äkta makars förmögenhetsförhållanden, som påbjöds vid balkens stadfästande och ännu efter tolv år föranleder olägenheter.

Under utarbetandet av ifrågavarande bestämmelser uttalades från auktoritativt håll, att »det vore utan tvivel ur flera synpunkter önskligt, om de nya bestämmelserna angående makars rättsförhållanden kunde omedelbart vinna fullständig tillämpning även beträffande makar, som ingått äktenskap, innan den nya lagen trätt i kraft». Dess värre ansågs detta icke möjligt, och ett av huvudskälen var hänsyn till makarnas betalningsansvar, som förmenades icke kunna, för vad angick tidigare uppkommen gäld, regleras på ett för makarna tillfredsställande sätt utan att borgenärernas rätt trädde för nära.

Resultatet blev, att den äldre giftermålsbalkens förmögenhetsordning — denna samma ordning, vars otidsenlighet och bristfällighet dock ansetts göra den nya lagstiftningen så angelägen — i huvudsak bibehållits för de äldre äktenskapen. Således råder på detta område ingen rättsenhet i vårt land; två i grund skilda system gälla vid sidan om varandra, det ena för alla nyare äktenskap (ingångna efter 1920 års slut) och vissa av de äldre, det andra åter för det stora flertalet av de äldre (före år 1921 ingångna) äktenskapen. Och denna dubbelordning skall fortsätta ett gälla, så länge något av äktenskapen i sistnämnda grupp finnes kvar, vilket utan överdrift kan antagas bli fallet ännu 35 å 40 år fram i tiden. Ja, ytterligare många år fränåt blir att räkna med tillämpning av den äldre förmögenhetsordningen;

den arvsrätt, som tillkommer barnlös änklings eller änka, framskjuter tillämpligheten av den äldre ordningens giftoräts- och vederlagsregler ända till boutredningen efter de längst levande barnlösa, före år 1921 gifta änklingsarna eller änkor. Ännu efter mer än femtio år torde vi alltså böra tänka oss den äldre giftermålsbalkens stadganden en och annan gång bragta i tillämpning.

I betraktande härav kan man ej slå sig till ro med en hänvisning till att olägenheterna av dubbelordningen snart nog komma att försvinna av sig själv.

Hur stor olikheten mellan de två förmögenhetsordningarna är skulle kräva en hel avhandling att fullständigt beskriva. Här torde vara nog att påpeka några av de mera framträdande skiljaktigheterna.

I ett äktenskap med den äldre ordningen kan ena maken ej med laglig verkan giva något till den andre, ej ens en anspråkslös julklapp. Den nya ordningen tillåter gåvor mellan makar.

Äktenskap med den äldre ordningen utgör hinder mot att hustrun idkar handel eller annat näringsyrke, så vida ej mannen tillåter det och ikläder sig ansvarighet för hustruns förbindelser. Detta har ingen motsvarighet i äktenskap med den nya ordningen.

För skulder, som en man i ett äldre äktenskap ådrager sig genom inköp på kredit av kläder, tobak, läkemedel eller dylikt åt sig själv, eller genom hyreskontraktet för familjens bostad, eller genom lån för anskaffning av inventarier, kan betalning uttagas ur makarnas alla tillgångar, med undantag blott för hustruns enskilda egendom. I ett äktenskap med den nya ordningen äger hustrun för sådana skulder taga undan allt som tillhör henne; efter mannens död äger hon till och med gent emot borgenärerna göra anspråk på tillämpning av regeln om förbehåll för henne av egendom till 3,000 kronors värde.

Gäller åter en borgenärs krav betalning för kläder, som *hustrun* köpt på kredit (utan att det kan sägas vara till överdrivet höga belopp), så är i ett äktenskap med den äldre ordningen mannen betalningsskyldig, liksom om han själv gjort inköpet, medan hustrun ej kan tvingas att med egendom, som tillhör henne enskilt, betala mer än skuldens halva belopp. I ett äktenskap med den nya ordningen är däremot mannen i förevarande fall icke betalningsskyldig, utan hustrun skyldig att betala det hela.

Om en gift man försättes i konkurs, medför detta i ett äktenskap med den äldre ordningen, att även hustruns egendom skall avträdas till borgenärerna. Detta är icke fallet i ett äktenskap med den nya ordningen.

De nu angivna skiljaktigheterna, icke minst den sistnämnda, göra det angeläget att i varje särskilt fall kunna med vissnet konstatera, huruvida ett äktenskap lyder under den äldre ordningen eller under den nya. I regel möter detta inga svårigheter; i ett och annat tillfälle är saken emellertid tvivelaktig. Så, om ett före år 1921 sammanvigt äkta par vunnit boskillnad

i sammanhang med konkurs och — så som i dylikt fall är vanligt, på grund av den från konkursen undantagna egendomens obetydliga värde — underlåtit att verkställa skifte. Likaså, om paret levat åtskils under längre tid samt det därpå dömts till hemskillnad, men skifte förmenats vara obehöfligt, enär vardera maken hållits för ägare till allt vad han respektive hon har i sin besittning. Särskilt i fall, sådana som det förra av dessa exempel, finnes en tydlig tendens att (i strid mot lagens ord) tillerkänna makarna förmånerna av den nya förmögenhetsordningen.

Det synes föreligga fullgod anledning att genom uttryckligt lagstadgande reglera förhållandet i sådana fall som nu nämnts, helst i den riktning, att den nya ordningens tillämpningsområde utvidgas.

Här är sålunda en punkt, i vilken enligt mitt förmenande en tilläggsbestämmelse till vår äktenskapslagstiftning är önskvärd.

En annan sådan punkt gäller utjämnandet för framtiden av skiljaktigheterna mellan den äldre förmögenhetsordningen och den nya. Då, såsom ovan nämnts, hänsyn till makarnas betalningsansvar varit en huvudorsak till bibehållandet av den äldre ordningen, synes det böra vara ett önskemål att åtminstone för framtiden utesluta uppkomsten av *nya* skuldförhållanden av sådan natur, att borgenärerna i desamma skulle bli lidande på en ändring av vederbörande makars förmögenhetsordning till överensstämmelse med de nya reglerna. Av ifrågavarande natur torde framför allt de skuldförhållanden vara, som ingå under benämningen »mannens förvaltningsgäld» (äldre giftermålsbalken 11 kap. 3 §) och varpå exempel här ovan anförts. Dessa skulder förete nämlingen den egendomligheten, att mannen genom sitt på egen hand gjorda betalningsåtagande lagligen kunnat ådraga makarna ett betalningsansvar, som sträcker sig utöver gränsen för vad han eljest förfogar över, utav tillgångarna i makarnas bo. Vardera maken har där sitt maktområde, äger råda över visst parti av tillgångarna; men nyss berörda lagbestämmelse har icke tagit hänsyn till denna fördelning i maktområden vid regleringen av betalningsansvaret för den s. k. mannens förvaltningsgäld. Det synes alltså även i och för sig befogat att inskränka området för detta betalningsansvar, som utgör ett så väsentligt hinder mot den nya förmögenhetsordningens allmängiltighet. Jag föreställer mig, att utan svårighet skulle kunna införas en sådan inskränkning av samma ansvar, som att mannen i ett äktenskap med den äldre ordningen ej skall hädanefter kunna genom betalningsåtagande utan hustruns medverkan bringa till stånd betalningsansvar utöver de tillgångar i makarnas bo, över vilka han äger råda. Genom en sådan regel skulle helt visst möjlighet öppnas att inom en icke allt för avlägsen tid genomföra en allmännare tillämplighet av den nya giftermålsbalkens förmögenhetsordning.

Den närmare utformningen av de nu såsom önskvärda angivna bestämmelserna torde rättast ske genom Kungl. Maj:ts försorg, och riksdagen torde

därför bära hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande av de förslag, vartill det ovan anförda kan giva anledning.

Jag tillåter mig alltså föreslå,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande av förslag till sådana tilläggsbestämmelser till vår äktenskapslagstiftning, som här ovan skisserats.

Stockholm den 20 januari 1933.

William Linder.